

הרב ישעי' נתן מלצר

בענין בדיקת פירות מתולעים

שאלה: איזה פירות וקטניות לחים ויבשים צריך לבדוק מבחוץ מחשש תולעים, ומתי צריך אף לפתחם ולבדקם מבפנים, ועד כמה צריך לחפש אחרי תולעים קטנים ביותר.

הקליפה והקליפה משחרת עליהם מבחוץ וכשמסירים הקליפה מוצאים היבחושים תחתיהם מותרים לפי שהם מונחים במקום צר ולא קרינן ביה השורץ על הארץ כל זמן שלא ריחשו וכו'. כל מיני פירות שדרכן להתלע כשהם מחוברים לא יאכל עד שיבדוק הפרי מתוכו וכו' ואם שהה הפרי אחר שנעקר י"ב חדש אוכל בלא בדיקה שכל בריה שאין בה עצם אינו מתקיים י"ב חדש ומכל מקום צריך לבדוק להשליך התולעים הנמצאים ביניהם בחוץ או על גבי הפרי ואף לאחר שישליך הנמצאים בחוץ יש לחוש שמא כשיתנם במים בתוך הקדירה יצאו לחוץ וירחשו וכו' הלכך הבא לבשל לאחר י"ב חדש פירות שהתלעו יתנם לתוך מים צוננים המתולעים והמנוקבים יעלו למעלה ואחר כך יתנם בקדירה מים רותחים שאם נשאר בו תולעת ימות מיד, וכתב בט"ז (ס"ק י"ב) דמלשון השו"ע -

"כל מיני פירות שדרכן להתלע כשהם מחוברים לא יאכל עד שיבדוק הפרי מתוכו וכו'", משמע ש"אם אין דרך להתלע אלא בתלוש 'א"צ בדיקה' וע"כ אין חיוב בדיקה בקמח או בפירות יבשים כגון רוזיג"י וכיוצא בהם אם יש שם מילכין קטנים דאין שם איסור אלא אחר שפירשו ונמצא דהוי ספק ספיקא ובס"ס מותר אפי' בשל תורה. ואע"ג דגם בפירות שדרכם להתלע בתלוש אם היו תולעים שפירשו על גביהם וחזרו הם אסורים כמבואר בשו"ע שם (ס"ד), מ"מ אין טעם לבדוק פירות כאלה כי גם אם ימצאו בהם תולעים מותר לאכלם דלא חיישינן שפירשו וחזרו כמפורש שם, ורק דהרמ"א שם כתב ד"יש אוסרים אם חזרו נקוב לחוץ והכי נהוג" (והמחבר מתיר גם בזה). כמו כן

תשובה: כתב בשו"ת שאילת יעבץ (ח"ב סי' קכ"ד), וז"ל: "אודות אורז ודברים הבאים ממדינת הים תחת קו המשוה לרוב התולעים השכיחים בהו, בקשת להורות: אין לי בזה אלא דברי רז"ל והלכה הקבועה בש"ע וכו', שפרי שהתלע בתלוש גם התולע עצמו מותר כל זמן שלא פירש. ושבמחבר גם הוא מותר כל שלא ריחש, וזה המין צריך בדיקה, מיהא בבדיקה סגי ליה ודאי. ואחר י"ב חודש אפילו בדיקה לא בעי, רק משליך מה שמוצא מן התולעים. וכבר נהגו ישראל קדושים לבדוק הכל, ומחמירים ביותר להשליך אפי' המתולעים שלא נמצא בהם תולעת רק מחמת שאכלה מהם, וזוהי חומרא יותר מדאי (כמדומה מחמת מיאוס ודבר שנפשו של אדם קצה בו זורקין אותה כפסולת) והנח להם מנהגם וכו'. אכן כל שנבדק ולא נמצא בו, שוב אין לחוש ואכילנא מניה שופרי שופרי, והכי חזינא לרבנן קשישאי ומרי דעובדא. והמחמיר יחמיר לעצמו, אבל אין להכביד בחומרא יתרה על הצבור, דייך מה שאסר' תורה וגזרו חז"ל וכו'. ותמה על עצמך: וכי יש איזה פרי ומאכל בעולם (חוץ מפול המצרי לבדו) שלא נמצאו בו תולעים, ותאסור כל המאכלים והפירות והירקות, ולא נתנה תורה למלאכי השרת", עכ"ל.

וביאר דבריו, דבשו"ע יו"ד (סי' פ"ד ס"ד-ס"ח) נפסק בזה"ל: "תולעים הגדלים בפירות בתלוש מותרים שלא אסרה תורה אלא שרץ השורץ על הארץ במה דברים אמורים שלא פירשו מן הפרי אבל פירשו וכו' אסור וכו'. תולעים הגדלים בפירות בעודם במחבר חשוב כשורץ על הארץ ואסור אע"פ שלא פירש והוא שריחש אבל תולעים הנמצאים בפולין ואפונים תחת

או שסומכים שעכ"פ כך הוא הדרך האידנא - וכמו שכתב בת"ח שם שדבר זה משתנה לפי המקום והזמן, והמחמיר בזה תע"ב. עד כאן הדינים הנצרכים לעניננו לע"ע.

והנה מה שכתב בט"ז שם דמלשון השו"ע משמע שפירות שדרכם להתליע בתלוש "א"צ בדיקה", לכאורה פשוט דר"ל רק שאינם צריכים בדיקה מבפנים. אבל מבחוץ צריך לבדקם כשדרכם להתליע שם, ואם רוצים לבשלם בעינן נתינה במים צוננים והפרשת הצפים מלמעלה והטלה לרותחין, שהרי באופן זה אין אותם פירות עדיפים מכאלה שדרכם להתליע במחובר ועברו עליהם י"ב חודש - דהתם נמי טעם אותן בדיקות הוא מחשש תולעים שהגיעו בתלוש. ולפי דעת הרמ"א (ס"ד) אם כשבודקים אותם מבחוץ וכנ"ל רואים חור נקוב לחוץ, יש לחשוש שמא פירשה תולעת וחזרה (ואז אם רוצים לאכול הפרי צריך לבדקו מבפנים כדי לחפשה, ואילו להמחבר גם בנמצא חור נקוב לחוץ התולעים מותרים דלא חיישינן שפרשו).

ועל מה שכתב בט"ז שם שבפירות יבשים כגון "רוזיני" שדרכם להתליע רק בתלוש וליכא איסור אלא אם פירשו התולעים אין חיוב בדיקה (מבפנים) דהוי ספק ספיקא (ולכאורה כוונתו דספק אם יש שם תולעים או לא, ואפילו אם יש שם תולעים איכא ספק דלמא לא פרשו), העיר בבאר היטב שם (ס"ק י"ז) ד"בודאי דלכתחלה צריך בדיקה ולא הוי ס"ס מאחר שהוחזק בכך מיהו אם עבר ובישולן דהוי עוד ספק שמא נימוח ונתבשל מותר. ומ"מ הכל משתנה לפי המקום ולפי הזמן שיש שנים שמתליעין ויש שאין מתליעין לפיכך בעל נפש יחוש לעצמו שלא יבוא להכשל באיסור דאורייתא. והיינו דגם הבאה"ט לא חלק על המציאות שכתב הט"ז שפירות יבשים דרכם להתליע דוקא בתלוש, ורק שלדעתו כשהוחזקו הפירות להתליע הגם שהגיעות היא בתלוש מ"מ כבר אין ס"ס, ועל כן צריך לבדוק מחשש שמא פרשו תולעים לחוץ.

אין צריך לבדוק פירות כאלה מחשש שמא יש בהם תולעים שפירשו "על הגרעין שבתוכו" שגם הם אסורים כדנפסק שם, כי בש"ך (ס"ק כ"ז) כתב דדעת הרא"ש והטור והמחבר וכמעט כל הפוסקים (חוץ ממנהרש"ל ע"ש) דלא חיישינן שמא יש שם תולעים כאלה ואין חובת בדיקה מכך.

עוד אי' בשו"ע שם (ס"ז) ד"פרי שהתליע ואין ידוע אם במחובר אם בתלוש אסור", אך מבואר בש"ך שם (ס"ק כ"א) דהיינו דוקא כשרואים להדיא שהפרי מתולע - ועל כן "אפילו לא ידעין שדרכו להתליע במחובר כיון שהוא מותלע לפנינו ואיכא לספוקי דבמחובר אסור ולדעת הרב בהג"ה ס"ס ד' צ"ל דהיינו באין נקוב לחוץ דאי בנקוב לחוץ אפי' התליע בתלוש אסור". ומבואר מכך דאם לא רואים שהפרי "מתולע לפנינו" אין שום חיוב לבדקו מבפנים, ואפילו כשאין ידוע אם תולעים הנמצאים בפירות כאלה דרכם להגיע במחובר או בתלוש. עוד כתב הש"ך (ס"ק כ"ג) דמ"ש המחבר דאפילו פירות ששהו אחר שנעקרו י"ב חדש "צריך לבדקן להשליך התולעים הנמצאים ביניהם בחוץ", היינו דוקא באותם שהדרך הוא שנדבקים עליהם תולעים מבחוץ. אבל פירות שאין דרכם להתליע כלל, ודאי שאינם צריכים שום בדיקה אפילו מבחוץ.

ולענין קטניות - הביא הש"ך (ס"ק כ"ב) דהרא"ש והרשב"א כתבו שדרכן להתליע במחובר, ושלפי זה פסק בת"ח שיש לבררן "על השלחן", ושמהרש"ל החמיר עוד יותר לברור כל אחד ואחד מהן בפני עצמו דוקא. אך כתב דהעולם מקילים האידנא שאפילו תוך י"ב חודש רק נותנים אותן בקדרה צוננת ושופכים כל מה שעולה למעלה והנשאר מבשלים ברותחין, ואפשר שסמכו על השערים והמרדכי והגהת תה"ד שכתבו שאין דרך קטניות להתליע אלא בתלוש (ומשום הכי צריך בדיקה קלה כנ"ל אם רוצים לבשלם וכמו בפירות שדרכם להתליע במחובר ועברו עליהם י"ב חודש וכדלעיל),

להתליע בימינו אלא בתלוש ולפרסם מהותם ברבים", השיב לי המומחה הנ"ל כדלהלן:

"ובכן הנכם צודקים בנידון מצד ההלכה, אלא שכאן הנידון הוא מצד המעשה - המציאות, כפי שציננתם בסוף מכתבכם.

כל מזון יבש, כגון קטניות, אגוזים ופירות יבשים, 'עלולים' להנגע הן בשדה והן באיחסון ממושך, והרי נפסק בשו"ע (יו"ד סי' פ"ד סע' ז') פרי שהתליע ואין ידוע אם במחומר או בתלוש, אסור. אבל צריך לדעת שגם חרקים הפוגעים בפרי בתקופת האיחסון, הם בדרך כלל נכנסים לפרי מבחוץ, כך שהם כבר פירשו ואסורים. הנגיעות היא 'בדרך כלל' משך כל תקופת האיחסון.

בדקתי את הנושא לעומקו, ולמעשה אין שום מזון שאפשר להיות 'בטוח' שהנגיעות היתה רק בתלוש, והתולעת שבו לא פירשה, 'או לא באה מבחוץ' מלבד אורז לבן שאומנם החרקים שבתוכו מתפתחים גם בשדה וגם באיחסון, אבל היות ואורז לבן עובר תהליך ליטוש חזק, לדעת חלק מהמומחים, יש להניח שאורז המגיע מן השדה כשהוא נגוע בתוכו, יתפורר בליטוש היות והוא חלול. ואם נמצא נגיעות בתוך אורז לבן היא באה בתלוש (הביצים מוחדרות לתוך הגרגיר והתולעת המתפתחת לא פירשה). אבל גם במקרה זה קשה לסמוך על היתר היות ובזמן הבישול קרוב לודאי שגרגיר אוכל נגוע - שהוא חלול בתוכו, יתפורר והתולעת תצא בבישול ויחול הדין של תולעת שפירשה בפירות יבשים כגון תמרים וצימוקים, התולעים באים גם במחומר, וגם במחסן (מבחוץ)", ע"כ.

העולה מדבריו לכאורה - שאף שקטניות ואגוזים ופירות יבשים בימינו 'עלולים' להנגע הן בשדה והן באיחסון ממושך, אך מכל מקום הנגיעות היא 'בדרך כלל' משך תקופת האיחסון. אלא שלפי דעתו בכל זאת

ונמצא מכל זה, ד"כל מיני פירות (וירקות וקטניות) 'שדרכן' להתליע כשהם מחוברים, לא יאכל עד שיבדוק הפרי 'מתוכן' שמא יש בו תולעת" (כדכתב המחבר בס"ח). ואותם ש"אין דרך' להתליע אלא בתלוש" (כלשון הט"ז בס"ק י"ב, ומשמע דהיינו אפילו אם לפעמים יתכן שיתליעו במחומר), "א"צ בדיקה" גם כשהם יבשים (מלבד "אם חורו נקוב לחוץ"), והיינו מבפנים - אך אם דרכם להתליע מבחוץ "צריך לבדקן להשליך התולעים הנמצאים ביניהם בחוץ", ואם רוצים לבשלם (כגון שהן קטניות) בעינן נתינה במים צוננים והפרשת הצפים מלמעלה ונתינה לרותחין (כמבואר בשו"ע שם ובש"ך ס"ק כ"ג). ואם עברו על הפירות והירקות והקטניות י"ב חודש (ובשנה מעוברת ראוי להחמיר להמתין י"ג חדשים כדכתבו האחרונים) מיום עקירתם (וכגון שרואים זאת לפי תאריך הרשום על האריזה - ומצוי הדבר בפירות וירקות וקטניות יבשים או משומרים שקונים אחרי שנת השמיטה, או שמלכתחילה קנו אותם לשמורם בבית לשנה הבאה), אפילו אותם שדרכם להתליע במחומר דינם כמו אלה שדרכם להתליע רק בתלוש וכנ"ל (וכמבואר בשו"ע שם).

והנה במענה למכתב שכתבתי למומחה לנגיעות במזון הרב משה ויא שליט"א (בתאריך י"א שבט תשנ"ה, וזאת בעקבות מה שפרסם באותם ימים במכתבים למערכת עיתון המודיע אודות הצורך במשנה זהירות בקניית פירות יבשים לט"ו בשבט באותה שנה שהיתה מוצאי שביעית, מאחר שהרבה מהנמצא בשוק הוא משנת הששית והנגיעות בהם מרובה), שבו הערתי בין השאר (עיקר מכתבי נגע לכך שפירות משנה הששית דינם קל יותר ולא להפך, שהרי מאחר שכבר עברו עליהם י"ב חדש נמצא שכל התולעים שבתוכם נתהוו שם בתלוש והם מותרים באכילה) ש"מצוה רבה היו עושים העוסקים בחקר הצמחים והחרקים אם היו מבררים היטב המציאות איזה מינים איזו דרכם

(דהאידינא) שדעתם שהחרקים מטילים ביצים מיקרוסקופיים דרך דפנות הפרי ואחר כך מתפתחים הזחלים שם וזה נקרא כאילו פירשו, הרי אם אכן כך היא המציאות מסתבר שגם בזמן חז"ל והשו"ע לא היה המצב שונה, ואם אף על פי כן התירו תולעים כאלה באכילה, שמעינן דזה נחשב כאילו נוצרו בפנים כיון שבהיותם בחוץ לא היו נראים לעינים, ע"כ.

ועל דברים אלה השיב לי מומחה הנ"ל, כדלהלן:

"יש פירות יבשים שהחרקים חודרים בין סדקים או עושים חור זעיר ביותר שקשה להבחין בו (התולעת בדרך כלל חודרת פנימה כאשר היא קטנה - לעתים אורכה מילימטר בלבד ועוביה 0.1 מ"מ - גודל - נראה לעין). כך למשל בשעועית היבשה התולעת חודרת דרך נקב זעיר ביותר הנראה כדקירה של מחט - מגדולי פוסקי זמננו שליט"א קיבלנו שדבר שאינו סותר את דברי חז"ל אנו מתחשבים בדעת המדענים, ולכן אם ידוע היום שהתולעים חודרים מבחוץ אנו מקבלים את דבריהם (ואין כוונתנו לביצים שבפרחים). [ולכן תולעים בבשר הדג שמצוים לעיתים, כל פוסקי זמננו הסיקו שהתולעים מותרים, היות ולפי חז"ל אינם באים מבחוץ אלא נוצרים בתוך בשר הדג, משא"כ לדעת המדענים אין מציאות כזו, אלא רק באים מבחוץ. ואמרו לי הגדולים שאם המדענים היו אומרים שישנם שני אופנים, שנוצרים בפנים וגם באים מבחוץ, היינו מקבלים את דבריהם ואוסרים, אבל היות והם סותרים דברי חז"ל אנו לא מקבלים את דבריהם, ומתירים"], ע"כ.

והנה אף שמדברים אלה מתבאר שדרך הנגיעות כמעט בכל מזון (חוץ מאורז לבן) היא על ידי "שהחרקים חודרים בין סדקים או עושים חור זעיר ביותר שקשה להבחין בו התולעת בדרך כלל חודרת פנימה כאשר היא קטנה - לעתים אורכה מילימטר בלבד ועוביה 0.1 מ"מ - גודל - נראה לעין".

יש לאסורם - ש"הרי נפסק בשו"ע (יו"ד סי' פ"ד סע' ז') פרי שהתלע ואין ידוע אם במחובר אם בתלוש אסור, וכן בגלל ש"שגם חרקים הפוגעים בפרי בתקופת האיחסון, הם בדרך כלל נכנסים לפרי מבחוץ, כך שהם כבר פירשו ואסורים".

אך באמת כבר הובא לעיל מה שביאר להדיא בש"ך שם (ס"ק י"ב) שדין זה איירי כשהפרי מותלע לפנינו, ושלכן לא סומכים שהתלע בתלוש כיון דסוף סוף "איכא לספוקי שבמחובר התלע". וזה מדויק גם מלשון המחבר שכתב שפרי "שהתלע" ואין ידוע אם במחובר אם בתלוש "אסור", ולא רק ש"צריך בדיקה" - דמשמע שהמדובר בפרי "מותלע לפנינו" שאי אפשר לבודקו ולנקותו, וכל השאלה היתה אם מותר או אסור לאכלו כמו שהוא. אבל כשלא רואים להדיא שהפרי מתולע, לא מצינו מי שיחלוק על מה שכתב הט"ז (בס"ק י"ב) ש"באם אין דרך' להתלע אלא בתלוש א"צ בדיקה", דמשמע דהיינו אפילו אם יתכן לפעמים שיתלעו במחובר.

ולענין מה שכתב ש"צריך לדעת שגם חרקים הפוגעים בפרי בתקופת האיחסון, הם בדרך כלל נכנסים לפרי מבחוץ, כך שהם כבר פירשו ואסורים - ולמעשה אין שום מזון שאפשר להיות בטוח שהנגיעות היתה רק בתלוש, והתולעת שבו לא פירשה, או לא באה מבחוץ' - בפירות יבשים כגון תמרים וצימוקים, התולעים באים גם במחובר, וגם במחסן (מבחוץ) - כתבתי שוב למומחה הנ"ל הדברים דלהלן (בין היתר):

"עוד כתב שהחרקים הפוגעים בפרי בתקופת האחסון באים מבחוץ, אך הרי מבואר ברמ"א שרק אם רואים חור של תולעת חיישינן להכי, ולדעת המחבר אפי' בכה"ג מותר. ואין ברור לי מה השתנה בזמנינו שלא היה בתקופתם, ומהיכן ידוע לכב' שכיום מגיעים התולעים מבחוץ גם כשאין לכך שום סימן היכר. ואי הויא כוונת כב' למה שכמדומני ששמעתי בשם החוקרים

בספרי דבר משנה על דיני אתרוג וערבה, בעיון משנה סי' ה'.

ומאידך יש לברר אם הביצים שבמעיי חרקי אורז הלבן הם יותר קטנים מ"דקירה של מחט" שלדעת המומחה הנ"ל היא גודל ה"נראה לעין", כי אם לא כן - לכאורה לפי סברתו דלעיל, אין סיבה להחשיבם כ"נוצרו בפנים" יותר מתולעים מזעריים שבאותו עובי, שהרי גם כאן הביצה מוחדרת מבחוץ על ידי הנקיבה המטילה. ואם אכן נחשיב גם ביצים כאלה כ"באים מבחוץ" ו"פירשו" ונחזור לאסור אורז לבן, נמצא דהדר דין פירות וירקות וקטניות לדין דגים - שלפי עדות המומחה הנ"ל "כל פוסקי זמננו הסיקו שהתולעים מותרים, היות ולפי חז"ל אינם באים מבחוץ אלא נוצרים בתוך בשר הדג, משא"כ לדעת המדענים אין מציאות כזו, אלא רק באים מבחוץ. ואמרו לי הגדולים שאם המדענים היו אומרים שישנם שני אופנים, שנוצרים בפנים וגם באים מבחוץ, היינו מקבלים את דבריהם ואוסרים, אבל היות והם סותרים דברי חז"ל אנו לא מקבלים את דבריהם, ומתירים".

כך שבסופו של דבר, לכאורה לא נמצא שום מקור או טעם לזו ממה שמפורש בש"ס ונפסק להלכה בשו"ע ובנו"כ - שרק פירות וירקות וקטניות "שדרכם" להתליע בתוכם כשהם מחוברים צריכים בדיקה מבפנים, ואילו אותם שאין "הדרך" למצאם מתולעים כי אם לאחר שעובר זמן מה מאז קטיפתם (ובכלל זה כל אותם פירות וירקות וקטניות שרגילים לאכלם כשהם לחים בלי לפתחם לבדקם מבפנים משום שסומכים שבדרך כלל עדיין אינם נגועים אז) לא צריך עבורם שום בדיקה פנימית (גם כשהם יבשים), ורק אם מצוי שנדבקים עליהם תולעים מבחוץ (וכגון בפירות יבשים לדברי המומחה הנ"ל), צריך לבדקם להשליך התולעים הנמצאים ביניהם, וכשרוצים לבשלם (כגון שהן קטניות) בעינן נתינה במים צוננים והפרשת הצפים מלמעלה ונתינה לרותחין. ורק שאם יש פרי

ואופן זה נחשב לדעת המומחה הנ"ל כ"נכנסים לפרי מבחוץ כך שהם כבר פירשו ואסורים", ורק באורז לבן לדעת חלק מהמומחים יש להניח שהנגיעות באה בתלוש כי "הביצים מוחדרות לתוך הגרגיר והתולעת המתפתחת לא פירשה", לכאורה עדיין לא סרה טענתי ש"הרי מבואר ברמ"א שרק אם רואים חור של תולעת חיישינן להכי, ולדעת המחבר אפי' בכה"ג מותר" אך גם "אם אכן כך היא המציאות מסתבר שגם בזמן חז"ל והשו"ע לא היה המצב שונה, ואם אף על פי כן התירו תולעים כאלה באכילה, שמעינן דזה נחשב כאילו נוצרו בפנים".

והטעם לכך - מכיון שסתם אנשים שאינם מומחים לדבר מסתמא אינם יכולים למצוא מקום חדירת התולעת שהוא "נקב זעיר ביותר הנראה כדקירה של מחט" שקוטרו אינו עולה על 0.1 מ"מ בלבד, וגם במקרה הרחוק שימצאוהו לא יכירו שהוא חור של תולעת, עכ"פ בלי עזרת זכוכית מגדלת וכדו'. וכבר כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ז סי' קכ"ב) שאפילו תולעים הנראים לעיני סתם בני אדם, רק שבלי זכוכית מגדלת מראהם כנקודה שחורה בעלמא ולא שייך להבחין בין שתי המראות כלל (והיינו שגם אין רואים בהם שום רחישה ע"ש), הרי הם מותרים באכילה. וז"ל: "בעניותי דמעיקר הדין אין לחשוש בזה דכבר כתבו האחרונים דכל שאין רואים בעין רק ע"י כלי זכוכית מגדלת אין מתחשבים בו בין להקל בין להחמיר וכו' ואעפ"י שאינו דומה לגמרי להתם דכאן נראה עכ"פ כמין נקודת משהו, בעניותי אין זה גורם להחמיר דנקודות כאלה נראים לאלפים על פרי וירק במים ובימים ואין בינם לנקודות בעלמא שאין בהם חשש שרצים ולא כלום, וא"כ מראית העין לא גורם חומרא כלל רק הזכוכית וזה אינו בכלל האיסור של שרצים", עכ"ל (וע"ש שהביא לכך ראיה מתשובת הרשב"א סי' ער"ה, והיא המקור לדברי הרמ"א בס"ו ע"ש. וע"ע מה שהארכתי בדין ראיה על ידי אמצעי עזר -

תלד 1234567

ואם עברו על הפירות והירקות והקטניות י"ב חודש (ובשנה מעוברת י"ג חדשים לכתחילה) מיום עקירתם (וכגון שהיו יבשים או משומרים וקנו אותם אחרי שנת השמיטה וראו שהם ישנים לפי תאריך הרשום על האריזה, או שמלכתחילה רכשו אותם לשמרם בבית לשנה הבאה), אפילו אותם שדרכם להתלע במחבר דינם כמו אלה שדרכם להתלע רק בתלוש ואינם צריכים שום בדיקה פנימית. ^{אוצר החכמה} ורק שאם דרכם להתלע מבחוץ צריך לבדוקם באופן חיצוני כדי לאכלם בעין, ולתתם בצונן ורותחין לצורך בישול כנ"ל.

ובכל הבדיקות צריך לחפש רק מה שניכר לעין שהוא תולעת (כגון שידוע שדבר כזה הוא תולעת כמצוי בכנימות שצורתן היא יחודית, או שרואים שהנקודה מרחשת). אבל תולעים הנראים לעיני סתם בני אדם כנקודה שחורה בעלמא ולא שייך להבחין בין זה לזה כלל, אין צריך לבדוק אחריהם מאחר שהם מותרים אף באכילה. וכל זה בכלל מה שכתב בשאלת יעבץ ש"המחמיר יחמיר לעצמו, אבל אין להכביד בחומרא יתרה על הצבור, דיין מה שאסר' תורה וגזרו חז"ל וכו'. ותמה על עצמך: וכי יש איזה פרי ומאכל בעולם (חוץ מפול המצרי לבדו) שלא נמצאו בו תולעים, ותאסור כל המאכלים והפירות והירקות, ולא נתנה תורה למלאכי השרת".

"מתולע לפנינו" ואין ידוע אם התלע במחבר או בתלוש אסור לאכלו קודם בדיקתו מבפנים, ולדעת הרמ"א הוא הדין כשנראה בפרי (לעין בלתי מזוינת בזכוכית מגדלת וכדומה) חור נקוב לחוץ (והמחבר ^{אוצר החכמה} חולק גם על זה), אבל אם לא כן אין מתחשבים כלל בקביעת המדענים שכל התולעים מלבד אלה שבאורז לבן חודרים מבחוץ. ^{תלד 1234567}

וביותר יש להקל בבדיקה מבחוץ לאכילה בעין, ובנתינה לצוננים והפרשת הצפים והטלה לרותחין לצורך בישול - באורז לבן, מאחר שגם לדברי המומחה הנ"ל לדעת חלק מהמומחים יש להניח שאם נמצאת בו נגיעות היא באה בתלוש. ואף שכתב ש"גם במקרה זה קשה לסמוך על היתר היות ובזמן הבישול קרוב לודאי שגרגיר אוכל נגוע - שהוא חלול בתוכו, יתפורר והתולעת תצא בבישול" (וכנראה שלענין עצם ההנחה שהנגיעות של אורז לבן היא דוקא בתלוש מוכן גם ^{אוצר החכמה} הוא לקבל חוות דעת המומחים הנ"ל, ורק שחושש לפרישה כשמבשלם) - אך הרי מפורש בשו"ע שכדי לצאת מחשש זה די בנתינה בצוננים והפרשת הצפים והטלה לרותחין כנ"ל. ועל כל פנים לכאורה פשוט שגם מי שמחמיר על עצמו לברור אורז לבן על השלחן או אף כל אחד ואחד מהן בפני עצמו, הרי זה בגדר חומרא בעלמא ואינו מעיקר הדין.

